Jolsvai András

Barátságos arcot kérek!

regény

21.

Rezsin régóta kilépett az időből. Nem érzékelte a múlását, és nem is reagált rá. Ha megkérdezték volna, mit csinált egész nap, nehezen tudott volna válaszolni rá. (De persze senki nem kérdezte meg.) Főzött, persze, meg takarított, már amennyit egy ilyen folyton üres lakásban kell, kivasalta a férje ingeit (ő maga két, teljesen egyforma flanelotthonkát váltogatott, háromnaponta – az egyiket kimosta, a másikat felvette), meglocsolta a virágokat, megstoppolta a zoknikat, de az egész elfoglaltság, bármilyen lassan csinálta is, nem tett ki többet három óránál. Jó, beszélgetett a kis Suhajdával egy negyedórát, vagy még annyit sem. És mit csinált a többi időben, abban a tíz-tizenkét órában, amíg a férje távol volt? Nem hallgatott rádiót, nem telefonált, nem olvasott se könyvet, se újságot, nem fejtett keresztrejtvényt, nem kézimunkázott és nem bámult ki az ablakon. Ha valaki benézhetett volna a lakásába, azt látja, hogy az asszony hosszan sétál fel és alá a szobák között vagy nekidől a nagyszekrénynek, esetleg kiül a konyhába egy hokedlire, kezeit az ölébe ejti, és csak néz, elmélyülten, maga elé. Ha valaki benézhetett volna a lakásába, minden bizonnyal megerősíti azt a közvélekedést, hogy a Rezsin bolond: elment az esze. Hát ha még azt is tudta volna (az a valaki, aki benéz a lakásába), hogy a Rezsin, bármit csináljon is, járkáljon, dőljön vagy üldögéljen (le soha nem feküdt nappal, egyetlen pillanatra sem), közben szünet nélkül beszél. Mozdulatlan szájjal, befelé. Nem monologizált a Rezsin, bár néha egész hosszan mondta a magáét, hanem különféle párbeszédeket folytatott. Elbeszélgetett a virágaival – különösen a muskátlikat szerette, azok, évelők lévén, komoly élettapasztalattal rendelkeztek –, elbeszélgetett egy léggyel, aki beszorult a két ablaktábla közé, elbeszélgetett a hangyákkal, akik a spájzban ütötték fel a tanyájukat, elbeszélgetett egy molylepkével, akit a nagykabátok között fedezett fel, naftalinozás közben. És minden nap hosszan elbeszélgetett a konyhai kakukkos óra famadarával. Az a régi óra már évekkel ezelőtt végleg elromlott, épp abban a pillanatban, amikor a madár kiugrott a kalitkájából, és kiterjesztett szárnnyal éppen elkakukkolta volna magát. Az órásmester azt mondta, nem lehet segíteni rajta, Jenő legszívesebben ki is dobta volna, de Rezsin nem engedte: ma-

radjon az csak ott, ahol van. (Maradjon minden csak ott, ahol van.) Jenő nem vitatkozott, régen hozzászokott, hogy ráhagyjon mindent a feleségére, és régen leszokott arról, hogy megpróbálja megérteni tettének mozgatórugóit.

Persze a legtöbb időt a fiával töltötte az asszony. A Gyurival. Aki, ha élne, huszonhat lenne épp.

Illetve és pontosabban Rezsin számára élt is. Hosszú ideig töretlenül bízott benne, hogy visszajön, hiába találták meg a ruháit a Duna-parton, hiába akadtak szemtanuk, akik látták, amint a végzetes menetben terelik a halál felé, hiába nem jött hír felőle évek óta, Rezsin minden közelgő lépésben, hangfoszlányban, nagykabátban képes volt meglátni közelgő fiát hosszú éveken át. Aztán nagysokára ez az érzés átadta helyét egy másiknak: a fia él, bizonyosan él, kiúszott a jeges folyóból, és valami távoli országba menekült, családot alapított, és mérnökként dolgozik egy szép, világos gyárban. Jól keres, anyagi gondjai nincsenek, a felesége, Eva, kereskedelmit végzett, de most otthon van a gyerekekkel, a kis Berttel és Adele-vel, de ha majd nagyobbak lesznek, ő is visszamegy dolgozni. Szépen élnek, esténként kamarazenélnek vagy olvasnak, néha diavetítést rendeznek maguknak, hétvégeken kirándulnak, a szabadság idején nyaralni mennek a tengerhez. Rezsin nem határozta meg pontosan, hol is él Gyurka az új családjával, lehetett akár Izrael vagy Argentína (bár Argentínáról azt hallotta, hogy mostanában sok náci menekült oda, úgyhogy legyen inkább Kuba akkor), a lényeg, hogy legyen benne tenger. Rezsin kislányként járt egyszer Abbáziában, elvarázsolta az a sok szépség, amit ott látott, és elvarázsolta a tenger végtelensége és nyugalma, úgyhogy sokáig vágyott vissza oda: Jenő egyszer meg is ígérte neki, hogy ha tisztázódik a nemzetközi helyzet, elviszi. Rezsin régóta tudja, hogy ő már sosem fog eljutni a tengerhez (a jugoszláv határ lezárva és a nemzetközi helyzet is csak fokozódik), a maga részéről ebbe bele is törődött, de Gyurkának azért jár az a tenger, s minthogy Rezsin odaképzeli a fiát, ahová csak akarja, hát a tenger mellé képzeli.

Az asszony annak idején sokat bánkódott azon, hogy nem lehetett több gyereke: egy kicsit selejtesnek gondolta magát ettől. De később, ahogy a fia cseperedett, már inkább azt gondolta, milyen jól tette a Mindenható, hogy nem kell megosztania a szeretetét a gyermekei között. Hogy szívének minden apró dobbanásával rajonghat a fiáért. (Rezsin igazán szerelmes volt egykor a Weisz Jenőbe, szakított érte a családjával, büszkén viselte nehezebb sorsát, és bár a szerelem lassan elmúlt, a szeretet, a meghitt kapcsolat sokáig megmaradt közöttük – egészen addig, amíg kiderült, hogy a Jenő nem tudta megvédeni a fiát), de a rajongásnak

ezt a különleges fokát csak a Gyurka volt képes kiváltani az asszonyból. Igaz, szerencséje volt a fiával, aki nemcsak eltűrte, de igényelte ezt a túláradó szeretetet, és viszonozta is a maga módján. Ráadásul áldott jó gyerek volt, szófogadó, rendes, eminens, okos, érdeklődő, aki zokszó nélkül viselte, hogy a világ, mely igazán még ki se nyílt előtte, most bezáródik. Még arra is maradt ereje, hogy az anyjában tartsa a lelket.

Hát hogyan érhetne véget egy ilyen kapcsolat a halállal? (Mit is beszélek: a földrajzi távolsággal!) Az teljességgel lehetetlen. Így aztán nem csoda, hogy Rezsin ma is, ötvenkettő telén, minden nap órákat beszél a fiával. Ül a konyhában a hokedlin vagy a nagyszoba falának támaszkodik, karját összefonva, és megkérdezi a Gyurkát, mit főzzön holnap. (Eva is főz, persze, igyekszik is a maga módján, könnyű, egészséges ételeket készít, zöldségeket, halakat, de hát hogy jön az a Rezsin sóletjéhez, flódnijához, maceszgombócleveséhez? (Gyurka, a békesség kedvéért megeszi az Eva főztjét is, meg is dicséri, ahogy egy jó férjhez illik, de azért alig várja, hogy az anyja finomságait kóstolhassa. Fel is szedett néhány kilót a szentem, mióta így él, mondom is neki, hogy mozogjon többet, járjon tenészezni, például, az olyan jól ment neki, mielőtt kitiltották volna a MAC-ból), de erre ő csak a fejét rázza, van is nekem arra időm, anyácska, és mosolyog hozzá.

A Gyurkával mindenről el lehet beszélgetni, az időjárásról meg a fertőző betegségekről, a gyereknevelésről meg a politikáról, de színházról, moziról, koncertekről is, igaz, ezek jobbára a harmincas évek színházai meg mozijai, pláne koncertjei, mert Rezsin akkor volt ilyen helyen utoljára, de ez egyiküket sem zavarja. Könyvekről is beszélgetnek sokat, Rezsin a Zilahy Irént szereti meg az Ignácz Rózsát, Gyurka a Winettou-t olvasta újra, jövő hétre meg a Tom Saywert tervezi. Annyi mondandójuk van folyton egymásnak, nem elég arra egy egész nap se.

22

Weisz Sándort a testvérei (lévén ő a későn érkezett legkisebb) Sanyikának szólították. Ebből az iskolában (ahová a Weisz gyerekek nagyon rotációsan jártak csak, cipőfüggő módon, telente meg sehogyan sem) óhatatlanul Sunyika lett, ezt enyhítette-becézte a Jenő később egyszerűen Sura. Su, mondta neki a bátyja, ki kellene tanulnod valami becsületes szakmát. Su maga is így gondolta ezt, de a húszas évek, fájdalom, nemigen kedveztek az efféle gondolatoknak. Jenő még azt sem tudta elintézni, hogy az öccsét felvegyék gyakornoknak a Pannóniába (mely ekkor még, tudjuk, nem ezt a nevet viselte), Sunak végül a szappanügynökség jutott,

a Caola gyár termékeit hurcolta kicsiny, vízhatlan bőröndben utcáról utcára, házról házra, emeletről emeletre Külső-Erzsébetvárosban, nap mint nap. Nagyon vékony kenyér volt ez, inkább csak kenyérhéj, ha a bátyja nem segíti ki lakhatással, ruhával, pénzzel, bizony felkopott volna az álla Weisz Sándornak még a húszas évei közepén is. Szorgalomban, kitartásban nem volt hiány, csak épp a rátermettség hiányzott: a svung, a lelkesedés, a finesz: az, ami egy talpas ügynököt sikeressé tud tenni. Weisz Sándornak nem volt elég lehengerlő a fellépése, ha ellenállásba ütközött, hamar meghátrált, ahelyett, hogy rátett volna még egy lapáttal. Nem csoda, hogy hónap végén, amikor el kellett számolnia a készlettel, a főnöke csak a fejét csóválta.

– Mit gondol, Weisz úr, meddig tudom tartani a hátam magáért? Ennyi szappant egy mosómedve is el tudna adni, nem egy olyan tapasztalt vigéc, mint amilyennek magát állítja! Mindenki jobban járna, higgye el, ha keresne magának egy másik állást, amiben örömét leli!

Weisz Sándor ilyenkor megígérte, hogy összeszedi magát, pedig össze volt ő már szedve, amennyire az csak lehetséges: ennyi tellett tőle, és slussz. Weisz Sándor mélységesen szégyellte magát, mindenre alkalmatlan selejtként tekintett önmagára, és szívesen öngyilkos lett volna, ha biztos lehet benne, hogy nem hibázza el.

És akkor, életében először, rámosolygott a szerencse. A Murányi utcában talpalt éppen, ahol akkoriban számos mosoda működött, elvileg el lehetett volna adni nekik mosószappant nagyobb tételben, árengedménnyel akár (igaz, akkor a jutalék is kevesebb), de a Murányi utcai mosodások maguk főzték a szappant, kétes gyökerű alapanyagokból, és nem kértek a Weisz Sándor portékájából.

Éppen egy utcára néző, földszinti műhely mellett sétált el, odabentről varrógép hangja hallatszott, amikor felpillantott a bolt fölé kifüggesztett táblára.

„Weisz Sándor esernyőkészítő mester". Nicsak, egy rokon, gondolta Weisz Sándor és elmosolyodott. (Igazán ritkán történt meg vele az ilyesmi.) De ha már így esett, csak bekopogott. Igaz, az esernyőkészítéshez nincs szükség túl sok szappanra, de mosakodni (majdnem) mindenki szokott, és a névazonosság csak megteremt majd valami közös hangot, ami akár a vásárláshoz is elvezethet.

Ősz mester hajolt egy gép fölé, körötte fogantyúk, abroncsok, vég selymek. Szappant nem vesz, mondta, miután tisztázták a véletlenszerű névazonosságot, de szívesen meghívja az ügynök urat egy krigli sörre a sarki kocsmába, ha nincs kifogása ellene.

Weisz Sándornak nem volt. A sarki kocsmában aztán az esernyős Weisz töviről hegyire kifaggatta az ügynök Weiszet családi állapotát, egészségét, anyagi helyzetét, származását illetően, közben az egy korsóból hat korsó lett, s az összejövetel végén esernyőkészítő Weisz tett egy különös ajánlatot. Ügynök Weisz otthagyja a szappanipart, és beáll segédnek az esernyőkészítő műhelybe: ha megfelel, elveszi esernyőkészítő Weisz egyetlen lányát, Ellát, és idősebb Weisz elhunyta után megörökli a műhelyt is. A szappanügynök nem kérdezte meg, hány éves az a lány, s hogy csúf-e vagy sem, hanem rábólintott az ajánlatra. Másnap reggel megkezdte működését a Weisz-féle műhelyben, s bár addigra mindkét Weisz kijózanodott, egyiküknek sem volt oka megbánni az egyezségüket. Ifjabbik Weiszről ugyanis kiderült, hogy a jóisten is esernyőkészítőnek teremtette: könnyen megtanulta a szakma minden fogását, és életében először örömét lelte abban, amit csinált: nem csoda, hogy napra nap késő estig bent maradt a műhelyben, figyelt és gyakorolt. Idősebbik Weisz kedvtelve nézegette a segédjét, most már nyugodt lehet, gondolta, megmarad a műhely, akkor is, ha ő már nem lesz. Ez a műhely volt az élete, szörnyű lett volna arra gondolnia, hogy vele együtt elmúlik az is. És ő, nemrég tudta meg ezt egy tüdőröntgen alkalmából, bizony rövidesen el fog múlni: ezért tette ezt a kívülállóknak talán szokatlan ajánlatot a szappanügynöknek: valahogy úgy érezte, hogy ez a névazonosság nem volt véletlen. A Fennvaló ezzel üzent neki, hogy ezt a férfit választotta utódjául.

Ifjabb Weisz Sándor két év alatt kijárta az iskolákat, és letette a mestervizsgát: már épp meg akarta kérni az apósát (merthogy közben elvette a lányát is, tényleg: Ella nem volt se csúnya, se szép, amolyan semmilyen lány volt, ha ránézett az ember, nem volt ellenére a látvány, de ha egy pillanatra elfordította róla a fejét, már el is felejtette), hogy cseréljék ki az üzlet fölött lógó táblát Weisz és Weiszre, amikor az apósa egy hosszabb köhögő roham végén jobblétre szenderült. Így aztán maradt az eredeti tábla, ugyanazzal a szöveggel, de némileg más jelentéssel.

Weisz Sándor felvirágoztatta az üzletet, a vevők kézről kézre adták, a harmincas évek végére a Weisz-féle esernyő etalon lett a városban, aki adott magára, ilyen paraplével járt, s a mesterről köztudott volt, hogy nem lehet olyan kívánság, amit ne tudna teljesíteni. Weisz Sándor a feleségét alkalmazta segédként, Ella, szegény, igyekezett, de nem nagyon volt kézügyessége. Azért elboldogultak valahogy. (Ez volt a legjellemzőbb szegény Ellára, a folytonos igyekezet. Igyekezett jó háziasszonynak lenni, de nemigen sikerült jóízű ételeket főznie, igyekezett a férje keze alá dolgozni, de hol elszabta, hol eltörte, ami a kezébe került: Igyekezett

szórakoztatni a férjét, zsúrokat szervezett, de valahogy mindig beletört a tű a gramafonba, és a táncolás megint füstbe ment: És igyekezett gyermeket szülni a férjének, de abból se lett semmi: pedig meghallgatta az orvosok, a vajákosok és barátnők tanácsait is, mindhiába.)

Weiszné Weisz Ella bicebóca szervezete végül feladta. Öröklött tüdőbajban halt meg ő is, miként az apja, gyorsan és észrevétlenül, ahogy élt. Weisz Sándor meggyászolta illendően, szép műmárvány sírhelyet emeltetett neki a Salgótarjáni úton, de igazán nem rázta meg a felesége halála. Tisztelte, becsülte az asszonyt, de szerelmes sosem volt belé. És nemcsak azért, mert elrendezett üzleti házasság volt az övék, ahol nemigen jut szerep az érzelmeknek, hanem azért, mert Weisz Sándor régóta halálosan szerelmes volt egy másik asszonyba, Berger Jolánba. Plátói módon persze, a beteljesülés leghalványabb esélye nélkül, de attól még teljes szívéből, pusztító erővel.